

Mentides i cintes de vídeo

written by Alfons Duran Pich | 24 d'agost de 2022

Steven Soderbergh ens va meravellar el 1989 amb la seva òpera prima *Sexe, mentides i cintes de vídeo*, una fascinant i sorprenent pel·lícula rodada amb un baix pressupost, en què quatre joves creuen els seus sentiments, valors i sexualitat més o menys explícita, en un entorn raonablement convencional.

Ho he pres com a referència, aparcant el sexe a l'àmbit privat, ja que aquest no ens ajuda en aquest cas a desxifrar el docudrama que estem contemplant. Perquè les dosis diàries de mentides, mitges veritats i complements que els mitjans de comunicació transmeten sobre el conflicte d'Ucraïna i els seus col·laterals, acompanyats dels espots pseudodramàtics (vídeos) del senyor Zelensky, president d'Ucraïna (sempre amb vestit de campanya) resulten del més confús.

No repetirem els arguments que altres vegades hem citat sobre els incompliments dels líders de l'OTAN, en els acords no escrits entre Gorbatxov, Bush pare i James Baker, aquest últim secretari d'estat nord-americà, el missatge final i definitiu del qual va quedar expressat en el compromís: "not one inch eastward". Si haguessin estat fidels a l'acord, el conflicte actual d'Ucraïna no existiria.

Però com que estem en això i no sembla que hi hagi voluntat de negociar la pau entre les parts sinó tot el contrari, aprofundirem en el que està passant més enllà del territori de la guerra i en el que pot passar a mitjà termini, tractant de superar el garbuix que ens envolta (mentides i cintes de vídeo).

Començarem pels actors principals i després passarem als actors secundaris (actors de caràcter), que acostumen a superar amb escreix els primers.

El primer actor és Ucraïna, que a més està representada per un

còmic de professió, que ha tingut a més l'oportunitat de fer arribar la seva *performance* al "món mundial" (com diria el seu suposadament glamurós i avui genuïnament *carrossa*, Felipe González). El que quedi del país estarà destrossat, econòmicament endeutat, socialment enfrontat, moralment enfonsat. Això sí, tecnològicament armat amb els darrers avenços per mantenir una guerra a foc lent i experimentar tota mena d'innovacions. Ucraïna és ara un test de mercat per a la indústria de la guerra. Aquests últims no tenen gens d'interès perquè s'arribi a un acord de pau.

El segon actor és Rússia, país de disset milions de quilòmetres quadrats, quatre milions dels quals corresponen a l'anomenada Rússia europea. Només aquesta zona representa el quaranta per cent de tot el territori d'Europa. És per això que és el país més gran d'Europa i també el país més gran d'Àsia. La seva força geopolítica s'explica també per la important presència al Pacífic. És a més el gran magatzem de matèries primeres del món, des de les més corrents a les més estratègiques. S'estima que les reserves de recursos naturals totalitzen 75 bilions de dòlars. Que el seu PIB sigui actualment ridícul si el creues amb la seva potencialitat, es pot atribuir a una mala gestió en el trànsit d'una economia planificada a una economia de lliure empresa. Podríem dir que el compte de resultats és pobre i el seu valor patrimonial enorme i en bona part inexplorat. Rússia no pot ser aniquilada (com pretenen alguns ignorants d'ofici) perquè ens portaria al suïcidi col·lectiu.

Però l'enfrontament amb el govern nord-americà i els seus subsidiaris governs occidentals (incapaços –inclosa Alemanya– de tenir veu pròpia en aquest contenciós), ha fet que Rússia es decanti cap a Orient, produint un nou balanç en els equilibris de poder mundials. I a Orient és molt ben acollit.

Tinguem en compte que el que podríem anomenar Euràsia suma el 75% de la població mundial, el 60% del PIB mundial i el 75% de l'energia coneguda. I ja en el terreny polític, hi ha dues

iniciatives que sembla que ha arribat el moment que es trobin. Una és la promoguda per la Xina (BRI/Belt and Road Initiative) i l'altra és la liderada per Rússia (Greater Eurasian Partnership). Una fa temps que funciona amb resultats espectaculars; l'altra ha quedat de moment al terreny teòric. Totes dues coincideixen a desplaçar el centre geopolític del món cap a Orient i no cap a l'occidentalitzat culturalment Japó.

El projecte de la BRI és molt ambiciós. És molt més que la *"ruta de la seda"* de la Xina imperial, que intentava afavorir el trànsit de les mercaderies, ruta que va estar operativa entre l'any 130 aC i el segle XV. Amb l'actual BRI han arribat a acords 145 països d'Europa, del sud-est d'Àsia i de l'Orient Mitjà. L'objectiu principal és construir infraestructures bàsiques (carreteres, línies fèrries, ports, etc.) per facilitar el comerç mundial. Però hi ha molt més. En els cercles polítics propers al partit comunista xinès, es diu que el president Xi Jinping va concebre aquesta idea basant-se en un article del president Mao publicat el 1970 (conegut com la *"declaració 520"*), en què Mao animava els països del món desenvolupat que lluitessin units contra el poder d'Occident, liderat pels Estats Units. Mao citava el filòsof confucià Mencius quan deia que una causa justa obté el suport solidari, mentre que no és així en una causa injusta. El BRI és un projecte modernitzat del pensament. Té un front intern (més conegut) i un front extern, que explica la implicació de la Xina, per exemple, al continent africà.

I no és que la inversió ni el comerç de la Xina amb els països africans sigui rellevant; és que la Xina ha obert en aquest continent un front polític que li ha resultat molt rendible. És cert que ha finançat projectes d'inversió (amb crèdits a interès baix), però sobretot ha promogut els vincles culturals. I això ve de lluny. Quan el 1989 es van produir els successos de Tiananmen, els països africans (en contra dels occidentals) no van condemnar els fets i fins i tot alguns

(com Angola, Egipte, Namíbia) els van aplaudir. La Xina ha anat teixint una àmplia xarxa de contactes, gràcies també als instituts Confuci implantats a l'Àfrica (dels quals una seixantena es mantenen operatius), que ofereixen classes de llengua i cultura xineses. Aquesta narrativa antioccidental, de formes suaus, ha anat calant, fins a l'extrem que la Xina és el país del món que compta amb més posicions al directori de les Nacions Unides, gràcies en part al vot dels països africans. Com a inversor s'ha concentrat a la banya d'Àfrica (de nou per raons estratègiques). Bons exemples són la Tecno Mobile, amb fàbrica a Addis Abeba, que ja és el segon proveïdor de mòbils del continent o els seus mil vuit-cents milions de dòlars invertits a les grans centrals hidroelèctriques etiòps.

Veiem que ens referim a un tercer personatge aparentment secundari, però que és el gran beneficiat del conflicte. Fins fa un any la Xina utilitzava el territori rus per enviar els seus contenidors a Europa occidental, per tren preferentment. Ara ha cercat alternatives per adaptar-se a les circumstàncies. Per això compta amb la TITR (Trans-Caspian International Transport Route), una xarxa de 6.500 quilòmetres de carreteres, línies fèrries i ports que passen per Kazakhstan, Geòrgia, Turquia i el mar Caspi per arribar a Europa. Aquesta xarxa, també coneguda amb el "corredor mitjà" no és tan rendible com la russa, però és una solució a curt termini.

Tot això també ha modificat les relacions entre els governs rus i xinès, i en particular entre els seus líders. Aventurem que Putin ha hagut d'acceptar la tutoria de Xi Jinping, que ha pres el comandament en projectes que el Kremlin tenia en espera a Àsia central i occidental. El projecte Altai, per exemple, que connecta els camps petrolífers de Sibèria amb la Xina i Mongòlia, i que convertirà la Xina en el principal client de Rússia tant en petroli com en gas. No és que la Xina hagi aprofitat l'oportunitat per liderar el nou ordre; és que

té les condicions per fer-ho. Cal recordar que quan Putin va proposar el Greater Eurasian Partnership (des de Lisboa fins a Vladivostok), la resposta de la resta de països va ser escassa. Els únics que van connectar van ser els xinesos i en concret el president. A l'ombra, a la distància, al silenci (tot molt confucià), però al costat de Rússia. Qui cregui el contrari està absolutament equivocat.

El quart personatge del docudrama és els Estats Units, el país hegemònic per excel·lència, amb un deute públic rampant que continua recolzant-se en el dòlar i el seu paper com a moneda refugi, i amb uns recursos naturals de l'ordre de 45 bilions de dòlars (enfront dels 75 de Rússia). Al final de l'anomenada "guerra freda" els successius governs nord-americans van anar prenent consciència del progressiu deteriorament del seu país com a líder mundial. L'OTAN perdia la raó de ser, ja que l'amenaça teòrica de la ideologia comunista havia desaparegut. Però sense l'OTAN, els Estats Units eren *un* país americà a l'altra banda de l'Atlàntic i res més. El terrorisme islàmic, que l'estat profund dels Estats Units havia armat i finançat a l'Afganistan contra l'exèrcit rus, va justificar el manteniment d'aquella infraestructura militar europea. Cal recordar que un dels millors analistes de l'espai rus i antic ambaixador nord-americà a Moscou (George F. Kennan) va deixar escrit a les memòries que "Si la Unió Soviètica s'enfonsés demà sota les aigües de l'oceà, el complex militar-industrial nord-americà hauria de continuar existint, sense canvis substancials, fins que inventéssim algun altre adversari. Qualsevol altra cosa seria un xoc inacceptable per a l'economia dels Estats Units". No es pot explicar més bé. Després, cal mantenir enlaire l'esperit d'alerta i aprofitar qualsevol oportunitat per a posar més llenya al foc. El conflicte d'Ucraïna ha estat la millor coartada. A més, està lluny del territori americà (cosa que redueix la crítica interna), condiciona els països gregaris (com Alemanya i el Regne Unit) i hi obliga els teloners (com Espanya i Polònia). A curt termini pot semblar una estratègia intel·ligent, encara

que a llarg termini decanta el poder cap a Euràsia, amb la Xina com a actor principal. Amb la Merkel al capdavant, Alemanya havia aguantat els embats i mantenia una certa línia personal. Amb el nou govern que presideix Olaf Scholz l'anomenat "bloc alemany" (Alemanya, Països Baixos, Àustria, Bèlgica, Suïssa, Txèquia, Hongria, Eslovàquia, Polònia, Eslovènia) desapareix. Els caps de govern occidentals són titelles manejats grollerament des de Washington.

Amb aquesta descripció tanquem el cercle i, com que els bons guionistes ho recomanen, intentarem acabar amb un final feliç. El noi fa un petó a la noia (o al noi, segons escaigui) i acaba la història. I en aquesta història el noi (aquest és el meu pronòstic) serà molt probablement la República Popular de la Xina, que prendrà l'hegemonia mundial de mans dels Estats Units i imposarà un ordre determinat. Què podem esperar?

Res millor per fer aquest perfil que repassar les declaracions de l'acadèmic xinès Zhang Weiwei, degà de l'Institut Xinès de la universitat de Fudan (un centre d'ensenyament postgrau radicat a Xangai), el millor divulgador de l'obra de Deng Xiaoping i assessor oficiós personal del president Xi Jinping. Weiwei és un home respectat als mitjans occidentals, per la qual cosa és considerat una font objectiva i documentada sobre la Xina i el seu futur com a país hegemònic. Vegem-ne els comentaris més interessants:

- El govern xinès no és més o menys autoritari que el d'altres països occidentals. La diferència és que opera en un entorn cultural diferent, on la disciplina és un plus.
- Als sondejos d'opinió fets per empreses de recerca internacionals (Pew, Ipsos, Dahlen) un percentatge molt elevat de la població xinesa (entre un 85 i un 90%) considera que la Xina va bé.
- Aquesta taxa és consistent i es manté al llarg dels darrers deu anys.
- La gent considera que el país progressa. Els joves viuen

millor que els pares i aquests que els avis.

- Hi ha una confiança en el lideratge polític i en la presa de decisions.
- El poble xinès sempre ha apostat per la meritocràcia. S'avança personalment, pas a pas. Són gradualistes. Cal ser soldat ras i després caporal i així potser algun dia podràs arribar a ser general.
- Que un país que el 1976 –a la mort de Mao– era un país subdesenvolupat, hagi arribat al nivell actual, posa de manifest l'encert de l'enfocament de Deng Xiaoping.
- Amb una població d'aquesta mida la competitivitat és molt alta, cosa que redunda en els resultats.
- L'experiència, la competència i el coneixement són valors molt respectats.
- No comparteix la tesi de l'anomenada Trampa de Tucídides (que es declari una guerra entre un país emergent i el país hegemònic, perquè aquest últim considera que l'emergent amenaça el seu lideratge). Es refereix a la possible guerra entre la Xina i els Estats Units.
- La cultura occidental és més exclusiva que inclusiva. “Amb nosaltres o contra nosaltres” deia George W. Bush. La cultura oriental tendeix al pacte. A *L'Art de la Guerra* el mestre Sun Tzu ens deia fa dos mil anys que la guerra és un assumpte massa greu, cosa que ens convida a ser molt prudents.
- En els darrers dos-cents cinquanta anys els Estats Units han estat presents en moltes guerres. La Xina en molt poques. Recorda que Jimmy Carter va dir a Donald Trump: “Saps perquè la Xina ens avança? Perquè estan en pau i posen els diners en el desenvolupament”.
- Hem estat humiliats per Occident (guerres de l'opi i altres), però ara som capaços de defensar-nos amb èxit. La Xina no començarà una guerra amb els Estats Units, sempre que aquest país no travessi determinades línies vermelles que afecten els nostres valors nuclears, entre els quals s'inclou Taiwan com a part de la gran Xina.

- Si compares els sistemes polítics mundials, cal estudiar les relacions entre el poder polític, el poder social i el poder del capital. Crec que a la Xina hem aconseguit un bon equilibri, cosa que explica la millora substancial dels estàndards de vida.
- Deng Xiaoping estava en contra de l'“egalitarisme extrem” que va passar durant la revolució cultural i que no incentivava la gent. Cal donar llibertat a la gent perquè els més pròspers estirin els menys pròspers. Això ens ha portat a comptar amb una classe mitjana de 400 milions de persones, que en poden ser 800 d'aquí a quinze anys.
- Els xinesos no veuen l'estat i el govern com uns enemics (cosa que passa molt sovint a Occident) sinó com un pare protector que els orienta i ajuda si és possible. Això és gràcies a Confuci i no ha canviat en els darrers dos mil anys, qualsevol que hagi estat el règim polític dominant.
- La meva impressió personal sobre el president Xi Jinping és positiva. És un home competent, molt sofisticat, que coneix la Xina en profunditat i domina els temes internacionals. El seu pare va ser empresonat durant la revolució cultural i ell, amb setze anys, va ser enviat a treballar al camp i va romandre-hi durant sis anys, cosa que li va permetre conèixer els problemes del món rural. Políticament, va començar a l'àmbit municipal, després al comtat, la província, etc. fins a arribar al govern central. A ulls dels xinesos és un líder molt competent, que no dubta a prendre decisions, per molt arriscades que siguin, com va ser el cas de la covid. És un home d'estat.

No ens podem quedar a la superfície si volem conèixer la realitat del que passa al nostre voltant. I si preferiu continuar enganyats, millor que rebobineu i vegeu de nou la pel·lícula de Soderberg. Amb *Sexe, mentides i cintes de vídeo* en tindrà prou per dormir tranquil.